

Nr 66

Utlåtande i anledning av motion om massmedias inverkan på barns fostran i hemmet.

Till allmänna beredningsutskottet har hänvisats motionen II: 1123 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* i vilken hemställas att riksdagen måtte föreslå Kungl. Maj:t att utreda på vilka punkter föräldrarnas rätt att förmedla sina värderingar beskärs genom okontrollerad påverkan och vilka åtgärder som bör vidtagas för att skydda och säkra denna rätt.

Motionärerna anför att det sedan gammalt varit ett självklart privilegium och ansvar för föräldrar att bestämma över sina barns uppfostran och att häri också inbegripes rätten att förmedla den livsåskådning föräldrarna själva omfattar. Detta är också fastställt i föräldrabalken och i FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna. Denna föräldrarätt håller nu på att på olika sätt beskäras genom en okontrollerad påverkan främst från massmedia.

Inga föräldrar vill undanhålla sina barn att ta del av barnprogrammen i Sveriges Radio-TV eller isolera dem från normala samhällskontakter. Därför måste man kräva att en skeptisk och negativ inställning till kristna och etiska värderingar inte förmedlas. Den allmänna livsåskådningsdebatten med fritt spelrum för sinsemellan kämpande åskådningar får under inga omständigheter sättas in i barnprogrammen. Detta måste också gälla program i skolradion, där sexualundervisningen är ett känsligt område.

Motionärerna anser det angeläget att göra en utredning om hur föräldrarätten skall kunna skyddas och säkras, så att inte miljöförstörande och miljösplittrande ingrepp kan ske genom barn- och ungdomsprogram i Radio-TV, skolradioprogram och läromedel inom områden som berör livsåskådning och värderingar.

Beträffande motiveringen i övrigt torde få hänvisas till motionen.

Remissyttranden

Över motionen har yttrande inhämtats från skolöverstyrelsen (SÖ), Sveriges Radio och Riksförbundet Hem och skola. Dessutom har kommit utskottet till handa ett uttalande av radiochefen angående vissa barnprogram.

SÖ anför bl. a. följande.

Motionen talar inledningsvis om föräldrarnas självklara privilegium och ansvar att bestämma över sina barns uppfostran. Vidare understryks behovet av att övriga

institutioner som har del i samhällets fostrande verksamhet icke förmedlar »en skeptisk/negativ inställning till kristna och etiska värderingar». SÖ tolkar dessa uttalanden som överensstämmande med de riktlinjer för skolans verksamhet som finns klart uttryckta i bl. a. den nya läroplanen för grundskolan. Kravet på objektivitet inför frågor som gäller livsåskådning, politik, sociala värderingar eller moral, människosyn och historieuppfattning, stilriktningar och smak betonas kraftigt i läroplanens allmänna anvisningar och ges sedan ökad konkretion i kommentarerna till de olika kursplanerna.

Det bör emellertid understrykas att objektivitetskravet såsom det formulerats i läroplaner och anvisningar inbegriper ett krav på en så allsidig information som möjligt, innefattande även värdesystem och uppfattningar som är inbördes kontroversiella. Ett skäl härtill är att skolan tar emot barn och ungdom ur alla grupper och åsiktsläger i samhället, och alla föräldrar skall kunna skicka sina barn till skolan i förvisning att vissa åskådningar inte favoriseras på andra uppfattningars bekostnad. Ett annat motiv för kravet på allsidig information är att söka i skolans strävan att fostra till aktning och tolerans inför andras uppfattning, till ökad saktighet och medvetenhet och till kritiskt sinne hos eleverna. SÖ finner denna grundsyn svår-förenlig med motionens uttalande, att den allmänna livsåskådningsdebatten med fritt spelrum för sinsemellan kämpande åskådningar under inga omständigheter får sättas in under barnåldern, men utgår från att det mera rör sig om en skenbar än om en reell motsättning.

SÖ anser inte att det föreligger behov av den utredning motionärerna föreslår.

Sveriges Radio understryker att företaget beträffande barnprogram i radio och TV följer principen att ge dem ett sådant innehåll och en sådan form, att de kan ses av alla barn och accepteras av alla föräldrar, oberoende av vilken inställning dessa har i politiska, religiösa m. fl. frågor. Denna princip bygger på kravet på opartiskhet i radiolagen och Sveriges Radios avtal med staten. Denna princip, liksom övriga programpolitiska frågor, är föremål för kontinuerlig intern debatt och har senast konfirmerats genom beslut av radiochefen i februari 1970.

Motionärerna anser att den allmänna livsåskådningsdebatten under inga omständigheter får sättas in under barnåldern och tas med i barnprogrammen. Om detta uttalar Sveriges Radio följande.

Sveriges Radio hävdar bestämt, och har härvid stöd i ett uttalande från Radionämnden, att vi både kan och bör behandla ämnen av denna karaktär i barnprogrammen, givetvis under förutsättning att de behandlas i enlighet med de inledningsvis redovisade riktlinjerna för barnprogramverksamheten och en därmed sammanhängande strikt tillämpning av kravet på opartiskhet och saktighet. Enligt den av riksdagen accepterade målsättningen för skolan försöker man även i de lägre åldrarna skapa förutsättningar för ett kritiskt tänkande. Avsikten torde bl. a. vara att hjälpa barnen att själva bilda sig en uppfattning om de ytterst skiftande livsåskådningar som bjuds nutidens människa och att kritiskt bedöma den information som strömmar över dem. Denna målsättning torde i hög grad även gälla Sveriges Radios barnprogramverksamhet, och vi skulle göra oss skyldiga till verklighetsförfalskning om vi underlät att för barnen redovisa existensen av en livsåskådningsdebatt. Inte minst med hänsyn till att barn i stor utsträckning tar del av t. ex. »TV-Nytt» och andra nyhetsprogram avsedda för vuxna torde det vara värdefullt att Sveriges Radio, på ett för barn begripligt sätt, tar upp och belyser problem av denna art.

Beträffande sexualundervisningen i skolprogrammen påpekar Sveriges Radio att det rör sig om ett material som de enskilda lärarna själva avgör om och i vilken utsträckning de önskar använda. Programmen produceras i överensstämmelse med gällande läroplaner, och i den mån de avviker från dessa sker det i samråd med skolöverstyrelsen.

I ett uttalande av *radiochefen* i anledning av en framställning angående vissa barnprogram anföres bl. a. följande.

Vi får ganska ofta framställningar från olika kristna organisationer om särskilda barnprogram med specifik kristen inriktning. Det är i och för sig begripligt, att åtskilliga organisationer i samhället arbetar för att få sina strävanden tillgodosedda, bl. a. genom beaktande i radio och TV. I detta avseende finns emellertid ingen anledning att betrakta de kristna rörelserna som missgynnade. Tvärtom är — av gammal hävd — den svenska radion vid jämförelse med andra länders programfördelning högst generös med utrymme för detta slag av program.

Radiochefen hänvisar till de i Sveriges Radios yttrande angivna principerna för barnprogrammen och anför vidare.

Detta konstaterande får givetvis inte tolkas så, att vi skulle vara förhindrade att i annan form belysa ideella barnrörelser av t. ex. söndagsskolans karaktär. Religiösa spörsmål tas f. ö. ganska ofta upp till debatt i våra ungdomsprogram.

Av det jag här sagt om vår principiella inställning till barnprogram innehållande religiös förkunnelse följer, att i den mån vi skulle sända sådana program måste de ligga utanför det ordinarie barnprogrammschemat, samtidigt som deras konfessionella innehåll klart deklarerats i programrubriken.

Riksförbundet Hem och skola avstår från att yttra sig.

Utskottet

Motionärerna tar upp spörsmålet om hur föräldrars rätt att påverka sina barns värderingar och deras livsåskådning beskärs genom okontrollerad påverkan från framför allt massmedia. Kritik riktas emot radio och TV bl. a. därför att de enligt motionärernas uppfattning inte i tillräcklig omfattning och på rätt sätt till barnen förmedlar kristna och etiska värderingar.

Sveriges Radio redovisar i sitt yttrande bl. a. de principer som tillämpas beträffande barnprogrammen och som bygger på den i radiolagen och avtalet med staten fastslagna principen om opartiskhet. Enligt av utskottet införskaffade uppgifter sänds program av olika slag med religiöst, kristet innehåll i radions program 1 under en sändningstid av drygt sju timmar i veckan, motsvarande omkring 6 procent av hela sändningstiden. Särskilt för barn avsedda religiösa program sändes även i viss utsträckning, dock inte regelbundet. F. n. pågår arbete med tre religiöst präglade barnprogram för TV avsedda att sändas under advent. I TV:s kanal 1 sändes varje söndag program med religiös prägel som vanligtvis är lämpliga även för barn. Vidare förekommer debattprogram i religiösa frågor.

Utskottet anser det mycket angeläget att principen om opartiskhet upprätthålles i radio- och TV-verksamheten och att olika uppfattningar får komma till tals. Det är av vikt att även den tros- och livsåskådning som motionärerna företräder får rimligt utrymme genom program som behandlar eller avspeglar kristna och etiska värderingar. Delade meningar gör sig självfallet gällande i frågan om i vad mån programverksamheten i sin nuvarande utformning kan anses fylla kraven på opartiskhet och objektivitet vad gäller upplåtande av programtid för olika åskådningar. Härom vittnar bl. a. den livliga debatt som pågår om radio- och TV-programmen och där inte minst programmets betydelse för de ungas normbildning kommer i blickpunkten. Det kan enligt utskottets mening förutsättas att de opinionsyttringar som härvid kommer till uttryck skall bli av betydelse för utformningen av programpolitiken. Däremot finner utskottet inte sannolikt att en utredning som den av motionärerna föreslagna skulle vara ägnad att leda till praktiska lösningar av de upptagna problemen.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

att motionen II: 1123 inte må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 november 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Eric Peterson (fp), Hedlund* (s), Axel Kristiansson* (cp), Helge Karlsson (s), Karl Gustav Pettersson (s), Nyquist (s), Blomquist (m), Ove Karlsson (s), fröken Pehrsson (cp) och fru Florén-Winther* (m);

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Larsson i Borrbj (cp), Rimås (fp), fru Ekroth (s), herrar Johansson i Simrimhamn* (s), Johansson i Skärstad (cp), Wiklund i Härnösand (s), Andersson i Örebro (fp), Hugosson (s), Nilsson i Agnäs (m) och herr Rosqvist* (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Larsson i Borrbj (cp), Axel Kristiansson (cp), fröken Pehrsson (cp), fru Florén-Winther (m), herrar Johansson i Skärstad (cp) samt Nilsson i Agnäs (m), vilka ansett att utskottets utlåtande och hemställan bort lyda:

»I likhet med motionärerna anser utskottet att man bör kunna kräva en sådan uppläggning av barnprogrammen i radio och TV att en negativ inställning till kristna och etiska värderingar inte förmedlas. Det är vidare viktigt att den allmänna livsåskådningsdebatten inte kommer barnen till del förrän deras mognad gör det möjligt för dem att självständigt ta ställning till det utbud som erbjuds dem via radio och TV.

Utskottet instämmer med Sveriges Radio att barnprogrammen bör ha ett sådant innehåll att de kan ses av alla barn och accepteras av alla föräldrar oberoende av inställningen i politiska och religiösa frågor. Enligt utskottets mening motsvarar den nuvarande programverksamheten inte i tillfredsställande utsträckning detta syfte. Det synes således uppenbart att program för barn och ungdom som behandlar eller avspeglar kristna och etiska värderingar förekommer i alltför liten utsträckning medan program som kan vara ägnade att förringa sådana värderingar ges stort utrymme.

Med hänvisning till det ovan anförda finner utskottet av motionärerna föreslagen utredning böra komma till stånd, och utskottet får därför hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen II: 1123 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet ovan anfört.»